

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Första kammaren.

Nr 6.

Tisdagen den 29 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet friherre *Palmstierna* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 30, angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa områden, tillhörande kronoegendomarna Kungsgården nr 1, Västbyn nr 1 samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län;

nr 39, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper;

nr 40, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden;

nr 41, angående tilläggspension till förre lokomotivföraren vid statens järnvägar J. Häggström;

nr 44, angående postverkets ansvarighet för vissa till postbefordran mottagna försändelser m. m.; samt

nr 46, med förslag till lag med särskild bestämmelse att tills vidare gälla i fråga om skydd för vissa främmande patent.

Justerades protokollen för den 23, 25 och 26 i denna månad.

Anmälles och bordlades:

statsutskottets memorial nr 9, i anledning av remiss från första kammaren av en motion om tilldelande av gratifikationer åt vissa befattningshavare i statens tjänst; samt

bankoutskottets memorial nr 4, angående överlämnande till särskilda utskottet av en i militieombudsmannens ämbetsberättelse gjord framställning rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare vid militieombudsmannens expedition.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med herr talmannen i andra kammaren finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 6 nästinstundande februari, företaga val av

Första kammarens protokoll 1918. Nr 6.

dels ledamöter och suppleanter i den nämnd, som äger att döma, huruvida högsta domstolens och regeringsrättens samtliga ledamöter gjort sig förtjänta att i deras viktiga kall bibehållas,

dels valmän och suppleanter för utseende av kommitterade för tryckfrihetens vård,

dels revisorer och revisorssuppleanter för granskning av statsverkets, riksbankens och riksgäldskontorets tillstånd, styrelse och förvaltning,

dels ock valmän och suppleanter för utseende av revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning.

Detta förslag antogs.

Vid föredragning av justitieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse hänvisades framställningen angående krigstidstillägg under år 1918 till befattningshavare vid justitieombudsmansexpeditionen till särskilda utskottet, angående pension för skrivbiträdet i justitieombudsmansexpeditionen A. E. Kindelius, angående ändring i avlöningsvillkoren för sekreteraren vid justitieombudsmansexpeditionen och angående höjning av de till befordrande av göromålens gång inom justitieombudsmansexpeditionen m. m. anvisade anslag till bankoutskottet samt berättelsen i övrigt till lagutskottet.

Föredrogos nedannämnda motioner:

nr 61, av herr *Ericson, Hans*, m. fl., om beredande av rätt för officerare med flera att i vissa fall använda militärbiljett vid tjänstledighet;

nr 62, av herr *Åkesson, Johannes*, och herr *Pålsson, Jöns*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste sättet att anställa postförare å landsvägslinjer samt lantbrevbärare m. m.;

nr 63, av herr *Ekman, Carl Gustaf*, m. fl., angående skrivelse till Konungen med begäran om utfärdande av tillfälligt förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker;

nr 64, av herr *von Koch*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om utsträckt undervisning i barnavård för kvinnor; samt

nr 65, av herr *von Koch*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om statsunderstöd åt vissa barnavårdsanstalter och andra företag.

Dessa motioner hänvisades var för sig till ett tillfälligt utskott.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet nedannämnda motioner:

nr 66, av herr *von Koch*, angående skrivelse till Konungen om upptagande i samband med pågående revision av vissa barnavårds-lagar till undersökning av frågor om utsträckning och enhetlig organisation av samhällets barnavård;

nr 67, av herr *Österberg*, med förslag till ändrad lydelse av 2 § i lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt avseende försummade barn; samt

nr 68, av herr *Lindblad, Ernst*, med förslag till ändrad lydelse av 18 § i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet följande motioner:

nr 69, av herr *Söderberg*, angående årligt understöd åt underinspektören A. W. Carlsson Ceders änka och minderåriga barn; samt

nr 70, av herr *Ljunggren, Elof*, om årligt understöd åt folkskolläraren A. J. Mogrens änka.

Föredrogs den av herr *Söderberg* och herr *Pålsson, Jöns*, väckta motionen, nr 71, om beviljande av särskilda förmåner åt vissa fastighetskreditkassor.

Herr *Söderberg*: Herr talman! Jag skall be, att kammaren ville medgiva, att förevarande motion måtte få delas i två motioner den ena utgörande den med d) betecknade punkten i den ursprungliga motionen, och den andra innefattande återstoden av den ursprungliga motionen.

Herr *Pålsson, Jöns*: Som medmotionär ber jag att få instämma i herr *Söderbergs* anhållan.

Vad motionärerna sålunda anhållit bifölls.

I enlighet härmed blev ifrågavarande motion uppdelad i två särskilda motioner, den ena med samma nummer och överskrift som den ursprungliga motionen samt den andra med nr 109 och med överskrift: om anslag åt Sveriges centrala fastighetskreditkassa till bestridande av organisations- m. fl. kostnader.

Härefter hänvisades motionen nr 71 till bankoutskottet och motionen nr 109 till jordbruksutskottet.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 72, av herr *Clason* m. fl., om anslag för komplettering av arméns flygmateriel;

nr 73, av herr *Wrangel*, angående uppsättande av stambästar vid kustartilleriet m. m.;

nr 74, av herr *Bellinder* m. fl., om anläggande av en statsbana mellan Tureberg och Kapelskärs hamn;

nr 75, av herrar *von Koch* och *Pers*, om vidtagande av åtgärder för beredande åt riksdagsmän av rätt till fria resor på statens järnvägar under viss tid;

nr 76, av herr *Olsson, Oscar*, m. fl., om räntefria lån av statsmedel för underlättande av studiemöjligheter för begåvade men fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter; samt

nr 77, av herr *Hellberg* m. fl., om anslag för beredande av höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid folkhögskolor.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande motioner:

nr 78, av herr *Hellberg* m. fl., om anslag för beredande av ökat understöd åt lantmannaskolorna;

nr 79, av herr *Hellberg* m. fl., om anslag för beredande av höjda stipendier åt obemedlade och mindre bemedlade elever vid lägre lantbruksundervisningsanstalter;

nr 80, av friherre *Hermelin*, om ökat statsbidrag åt vissa lantbruksskolor;

nr 81, av herr *Nylander* m. fl., om anslag för tillvaratagande och utveckling av vissa s. k. lanthästar; samt

nr 82, av herr *Barthelson*, om höjning av den i staten för skogshögskolan upptagna anslagsposten till biblioteksgöromålens bestridande.

Vid föredragning av den utav herr *Ljunggren, August*, avgivna motionen, nr 83, om införande av vissa bestämmelser i lagen om val till riksdagen, hänvisades denna motion till konstitutionsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 84, av herr *Forsman*, om ändring av § 1 i de av Kungl. Maj:t i proposition nr 10 föreslagna allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående;

nr 85, av friherre *Hermelin*, angående krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst;

nr 86, av herr *Rooth*, om införande av ett tillägg i § 1 mom. 1 uti de av Kungl. Maj:t i proposition nr 10 föreslagna allmänna grunder för krigstidstilläggs och krigstidshjälps utgående; samt

nr 87, av herr *Pålsson, Jöns*, m. fl., angående krigstidstillägg åt f. d. befattningshavare, som vid början av år 1918 voro berättigade till pension från dövtstumlärnarnas pensionsanstalt.

Vid föredragning av herr *Jeanssons* m. fl., motion, nr 88, angående skrivelse till Konungen med begäran om framläggande av förslag till inrättande av särskilda departement för handel, industri och sjöfart samt för kommunikationer och allmänna arbeten, hänvisades denna motion till konstitutionsutskottet.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet följande motioner:

nr 89, av herr *Jespersson*, om tillägg till 18 kap. 14 § strafflagen; och

nr 90, av herr *Petrén, Alfred*, angående ändring av 11, 12 och 13 §§ i lagen om skyddskoppypning.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet motionerna:

nr 91, av herrar *Söderberg* och *Olsson, Oscar*, om anslag till understöd för uppförande av bostadshus med smålägenheter;

nr 92, av herr *Petrén, Alfred*, angående ändring i utgiftsstaten för statens vårdanstalt å Wenngarn för alkoholister;

nr 93, av herr *Rosén*, om höjning av de enligt gällande resereglemente utgående traktamenten;

nr 94, av herr *Bergman*, om medgivande under viss förutsättning att nästa läsår vid de allmänna läroverken må avkortas med högst tre veckor; och

nr 95, av herr *Bergman*, angående gratifikation åt läroverksadjunkten P. E. F. Ågren.

Föredrogos och hänvisades till bevillningsutskottet nedannämnda motioner:

nr 96, av herr *Ljunggren, August*, m. fl., angående ändring av § 18 i förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt;

nr 97, av herr *Hult* och greve *Hamilton, Alexander*, om åvägbringande av utredning i fråga om beredande av möjlighet för skattskyldig till anstånd med erläggande av utskylder, som belöpa å taxerat belopp varom tvist pågår; samt

nr 98, av herr *Petrén, Alfred*, och herr *Ljunggren, Elof*, angående ändring i 34 och 48 §§ av förordningen angående försäljning av rusdrycker den 14 juni 1917.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet följande motioner:

nr 99, av herr *Hellström* m. fl., om ändring av 60 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 100, av herr *Hellström* m. fl., om höjning av anslaget för bidrag till vägunderhållet på landet;

nr 101, av herr *Pålsson, Jöns*, om ändring av 2 mom. 2 stycket i

gällande allmänna villkor och bestämmelser för den av staten utövade egnahemslånerörelsen;

nr 102, av herr *Larson, Edvard*, om anslag till bestridande av hälften av verkliga kostnaden för nyodling;

nr 103, av herr *Larson, Edvard*, om anslag för beredande av bidrag åt mindre lantbrukare till inköp av utsäde;

nr 104, av herrar *Rosén* och *Ekman, Carl Gustaf*, om anslag till beredande av understöd åt trädgårdskoloniverksamhet och potatisodling i städer, köpingar samt municipal- och stationssamhällen ävensom vid industriplatser;

nr 105, av herr *Rosén*, om ändring i tiderna för jakt å hare, ripa, järpe, tjäder och orre i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands fjälltrakter; samt

nr 106, av herr *Jeansson* m. fl., om anslag till befrämjande av en planmässig organisation och utveckling av landsbygdens elektrifiering.

Föredrogs den av herr *Wijk* m. fl. väckta motionen, nr 107, om anslag till en statens anstalt för väderlekstjänst och stormvarningar i Göteborg m. m.

Herr *Wijk*: Herr talman! Man har fäst min uppmärksamhet på att den punkt i förevarande motion, i vilken hemställes, att det anslag, som nu är uppfört på åttonde huvudtiteln, måtte ur riksstaten utgå, är av beskaffenhet att falla under statsutskottets behandling, medan motionen i övrigt skulle behandlas av jordbruksutskottet. Som nämnda punkt är av rent formell natur och dess avlägsnande icke har något som helst inflytande på motionens innehåll, får jag på egnä och medmotionärens vägnar anhålla om kammarens tillstånd att ändra motionen så, att dels punkten 1 i klämman utgår, dels numreringen för de följande punkterna 2 och 3 ändras till 1 och 2.

Denna anhållan bifölls, varefter motionen, i enlighet därmed ändrad, hänvisades till jordbruksutskottet.

Vid föredragning av den utav herr *Olsson, Oscar*, m. fl. väckta motionen, nr 108, om åvägabringande av utredning i fråga om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmaterieell åt barn i folk- och småskolor, hänvisades denna motion till ett tillfälligt utskott.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets memorial nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Ordet lämnades häröfter på begäran till

Konstitutions-
utskottets me-
morial nr 1.

Herr Mannheimer, som yttrade: Som kammaren torde finna av en anmärkning, som förekommer i konstitutionsutskottets memorial, äro vissa av de punkter, som finnas i memorialet, nämligen punkterna 4, 5 och 7, med avseende å sitt antagande av kammaren och riksdagen var i sin mån beroende på att andra lagförslag först bliva av riksdagen prövade. Fjärde punkten, som rör frågan om omläggning av valperioderna till andra kammaren, är, i enlighet med vad riksdagen förutsatte i sitt beslut vid föregående års riksdag, beroende på förslag om omläggning av de kommunala valen. Något sådant förslag har ännu icke framkommit, men anledning finnes att antaga, att det skall framkomma under denna riksdag. Punkten 5 är i sin ordning beroende av en kungl. proposition, som redan ligger på riksdagens bord, med förslag till lag angående ändrad departementsindelning. Punkten 7 förutsätter ändring i lagen angående straffpåföljden »förlust av medborgerligt förtroende».

Med anledning härav är kammaren icke i tillfälle att nu fatta avgörande beslut i dessa punkter, 4, 5 och 7 efter memorialet, och jag ber därför, herr talman, att få hemställa, att kammaren ville besluta:

att det under punkten nr 4, i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 103 och 108 regeringsformen, § 13, § 14 mom. 2, § 15 mom. 1 och 4, § 17 mom. 1 och 2, § 21, § 69 och § 70 riksdagsordningen så ock till övergångsstadganden i regeringsformen och riksdagsordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med *ware sig* utlåtande beträffande sådan omläggning av vissa kommunala val, som i 1917 års riksdagsskrivelse till Kungl. Maj:t, nr 308, avses, *eller* besked, att förslag i detta ämne icke vid innevarande riksdag kommer under behandling;

att det under punkten nr 5 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 4, 5, 6 och 15 regeringsformen, §§ 6, 10, 20, 32, 33, 38 och 43 riksdagsordningen samt § 1:4 tryckfrihetsförordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 23 med förslag till lag angående statsdepartementen;

att det under punkten nr 7 i konstitutionsutskottets memorial nr 1 intagna förslag till ändrad lydelse av §§ 16 och 26 riksdagsordningen samt §§ 1 och 2 tryckfrihetsförordningen skall uppföras på föredragningslistan till det plenum, som inträffar näst efter det, då vederbörande utskott inkommit till kammaren med *ware sig* utlåtande i anledning av de förslag rörande borttagande ur lagstiftningen av straffpåföljden »förlust av medborgerligt förtroende», som av Kungl. Maj:t kunna varda riksdagen förelagda, *eller* besked, att

Konstitutions-
utskottets me-
morial nr 1.

förslag i detta ämne icke vid innevarande riksdag komma under behandling.

(Forts.)

Denna anhållan bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran:

bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om ändrad lydelse av 13 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897; och

lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som försakats av ämbets- eller tjänsteman.

Herr *Sandler* väckte en motion, nr 110, angående skrivelse till Konungen i fråga om beredande av statsstipendier åt vissa lärjungar vid statens tekniska elementarskolor och med dem likställda enskilda tekniska läroanstalter med statsunderstöd.

Denna motion hänvisades till ett tillfälligt utskott.

Interpellation
ang. åtgärder
i anledning av
knappheten på
stråfoder.

Ordet lämnades nu till

Greve *Lagerbjelke*, som yttrade: Jag anhåller om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation:

Anser herr statsrådet, att den allt mer ökade knappheten på stråfoder bör i hithörande avseenden föranleda nya eller förändrade åtgärder från det allmännas sida?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spörsmål finge framställas.

Herr *vice talman* erhöi på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren behagade besluta, att de motioner, som redan blivit remitterade till tillfälliga utskott, måtte emellan de beslutade tillfälliga utskotten fördelas på det sätt, att *till första tillfälliga utskottet* hänföras motionerna: *nr 4*, av herr *Pers*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om Sveriges biblioteksväsende på visst område, *nr 8*, av herr *Gullberg*, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om åvägabringande av varaktig fred och garantierna för en sådan, *nr 9*, av herr *Gullberg*, om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen, *nr 53*, av herr *Meurling*, angående

skrivelse till Konungen i fråga om ändring i organisationen av den religiösa vården inom armén, *nr 55*, av herr Wavrinisky, om åstadkommande av offentlighet vid vetenskapliga experiment på levande djur å vissa läro- eller forskningsanstalter, *nr 64*, av herr von Koch, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om utsträckt undervisning i barnavård för kvinnor, *nr 65*, av herr von Koch, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning och förslag i fråga om statsunderstöd åt vissa barnavårdsanstalter och andra företag, *nr 108*, av herr Olsson, Oscar, m. fl., om åvägabringande av utredning i fråga om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolor, samt *nr 110*, av herr Sandler, angående skrivelse till Konungen i fråga om beredande av statsstipendier åt vissa lärjungar vid statens tekniska elementarskolor och med dem likställda enskilda tekniska läroanstalter med statsunderstöd, och *till andra tillfälliga utskottet* överlämnas motionerna: *nr 10*, av herr Ekman, Karl Johan, om vidtagande av åtgärder för omreglering av den kommunala indelningen, *nr 51*, av herr Bergman m. fl., angående skrivelse till Konungen i fråga om provisoriskt förbud mot vissa alkoholhaltiga dryckers tillverkning, införsel och försäljning, *nr 52*, av herr Bergman m. fl., angående skrivelse till Konungen i fråga om ersättning åt personer, anställda uti industrier, som drabbas av provisoriskt rudrycksförbud, m. m., *nr 54*, av herr Boberg m. fl., angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder till skyddande av de matnyttiga fiskarnas bestånd i svenska fiskevatten, *nr 60*, av friherre Fleming, om vidtagande av åtgärd i syfte att ersättning för viss förlust måtte beredas mellersta Sveriges sockerfabriksaktiebolag, *nr 61*, av herr Ericson, Hans, m. fl., om beredande av rätt för officerare m. fl. att i vissa fall använda militärbiljett vid tjänstledighet, *nr 62*, av herr Åkesson, Johannes, och herr Pålsson, Jöns, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning rörande lämpligaste sättet att anställa postförare å landsvägslinjer samt lantbrevbärare m. m., och *nr 63*, av herr Ekman, Carl Gustaf, m. fl., angående skrivelse till Konungen med begäran om utfärdande av tillfälligt förbud mot tillverkning och försäljning av rusdrycker.

Vad herr vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Petterson, Malcolm*, för tiden från och med den 1 till och med den 11 nästkommande februari.

Föredrogos och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts nädiga propositioner:

nr 30, angående överlåtelse till lantförsvaret av vissa områden, tillhörande kronoegendomarna Kungsgården nr 1, Västbyn nr 1 samt Västerhus nr 1 och 2 i Frösö socken av Jämtlands län; ävensom

nr 40, angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 39, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § 1 mom. i förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 41, angående tilläggspension till förre lokomotivföraren vid statens järnvägar J. Häggström, hänvisades denna proposition till bankoutskottet.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 44, angående postverkets ansvarighet för vissa till postbefordran mottagna försändelser m. m., blev denna proposition på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 46, med förslag till lag med särskild bestämmelse att tills vidare gälla i fråga om skydd för vissa främmande patent.

Justerades nitton protokollsutdrag för denna dag, varefter kamarens sammanträde avslutades kl. 3,34 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 30 januari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av sju ledamöter i kammarens första tillfälliga utskott, till vars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 4, 8, 9, 53, 55, 64, 65, 108 och 110. Därvid avlämnades 124 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »förenade gruppen» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Borell,
» Stenström,
» Magnusson, Carl,
» Bergman,
» Hulting,
» Schyller,
» Olsson, Oscar.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Företogs val av sju ledamöter i kammarens andra tillfälliga utskott, till vars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 10, 51, 52, 54, 60, 61, 62 och 63. Därvid avlämnades 119 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »förenade gruppen» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Nylander,
» von Koch,
» Danström,
» Larsson, Edvard,
» Kjellgren,
» Tisell.
» Ström,

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Anställdes val av tre suppleanter i kammarens första tillfälliga utskott. Därvid avlämnades 107 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »förenade gruppen» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Lillienau,
 » Petterson, Malkolm,
 » Stenberg.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Företogs val av tre suppleanter i kammarens andra tillfälliga utskott. Därvid avlämnades 101 godkända valsedlar, alla med partibeteckning »förenade gruppen» och upptagande namnen på följande personer i denna ordning:

herr Permansson,
 » Welander,
 » Tengwall.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 44, angående postverkets ansvarighet för vissa till postbefordran mottagna försändelser m. m.

Vid föredragning av statsutskottets memorial nr 9, i anledning av remiss från första kammaren av en motion om tilldelande av gratifikationer åt vissa befattningshavare i statens tjänst, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 4, angående överlämnande till särskilda utskottet av en i militieombudsmannens ämbetsberättelse gjord framställning rörande krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavare vid militieombudsmannens expedition, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande i nedan nämnda delar konstitutionsutskottets memorial nr 1, med uppgift å vilande förslag till ändringar i grundlagarna.

Punkterna 1 och 2.

De vilande grundlagsändringsförslagen antogos.

Punkten 3.

Denna punkt innefattade det från 1917 års riksdag vilande förslaget angående ändrad lydelse av §§ 12 och 23 riksdagsordningen, avseende reglering av riksdagsmännens arvoden.

Herr von M e n t z e r: Herr greve och talman, mina herrar! Vid en hastig och ytlig blick på detta utlåtande skulle det möjligen

kunna falla någon in att tänka, att, då det här icke finnes någon reservation, utskottets samtliga ledamöter hava varit eniga om att tillstyrka den föreslagna punkten. Så har dock icke varit förhållandet. Frånvaron av reservation grundar sig nämligen därpå, att samtliga medlemmar av utskottet böjt sig för den hävdvunna praxis, att, när utskottet framlägger vilande grundlagsförslag, betraktar utskottet det endast som en expeditiönsåtgärd, vid vilken utskottet blott har att framlägga förslaget men icke att yttra sig i sak. Även jag har som medlem av utskottet böjt mig för denna praxis. Hade icke denna praxis funnits, hade jag anmält mig som reservant.

Redan förlidet år var jag reservant på denna punkt, och jag kan icke finna, att förhållandena hava ändrat sig sedan dess i den riktningen, att det föreligger någon anledning till den föreslagna ändringen. Vi leva fortfarande i fråga om penningförhållanden i en abnorm tid, och att ändra grundlagen med hänsyn till intryck från abnorma och, såsom vi vilja hoppas, tillfälliga och övergående förhållanden anser jag vara olämpligt. Grundlagsändringar äro sådana som böra röra sig om och avse normala förhållanden och böra därför icke företagas annat än med hänsyn till normala förhållanden.

Det kvarstår, likasom i fjol, att vi äro på en gång arbetsgivare och löntagare. Som arbetsgivare hava vi ett drygt ansvar att tillse statens ställning i sin helhet, och jag kan icke för min del förena mig med den tanken, att man själv bereder sig betydliga fördelar, under det att andra kanske icke få lika stora fördelar. Här gäller det icke endast att fördubbla det hittillsvarande arvudet, utan också att bibehålla den hittills gällande regeln, som visserligen icke förekommer i grundlagarna men i vilken ingen ändring för närvarande är föreslagen, nämligen att detta arvode skall vara fritt från bevilling samt från inkomst- och förmögenhetsskatt. Det är motbjudande att begagna sin ställning såsom här föreslås, och det kommer, som envar lätteligen förstår, att medföra allvarsamma konsekvenser. då liknande frågor framdeles komma före.

Det finns ett skäl för förändringen, som har en viss tyngd i sig, och det är det skälet, att vid stiftandet av den grundlag, som bestämmer det nuvarande arvudet, fanns det icke tillträde till riksdagen för en del ledamöter, vilka nu hava tillträde dit och vilkas ekonomiska bärkraft icke är lika stor som det minimum därav som fordrades av alla ledamöter i riksdagen, när denna grundlagspunkt stiftades. Men dem, som vilja huvudsakligen med hänsyn till denna sida av saken biträda förslaget, vill jag erinra därom, att det kan endast göras gällande i fråga om ledamöterna av andra kammaren. De, som huvudsakligen vilja fästa sig härvid, hava sålunda icke anledning att gå med på detta förslag.

Ja, saken är genomdebatterad förut, och jag skall icke breda ut mig vidare utan jag ber endast, herr talman, med den uppfattning, jag har av saken i dess helhet, att få yrka avslag på denna punkt av det framlagda förslaget.

Herr M a n n h e i m e r: Herr talman! Jag tror icke, att jag

Om höjning
av riksdags-
männens
arvodet.
(Forts.)

misstar mig, om jag utgår från att kammaren anser att denna fråga blivit utdebatterad vid ett föregående tillfälle, då den blev förklarad vilande. Jag anser mig därför kunna inskränka mig till att yrka, att första kammaren måtte antaga förslaget i denna punkt.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på det ifrågasvarande vilande grundlagsändringsförslaget antagande samt därefter på dess förkastande; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övertvägande ja besvarad.

Punkterna 6, 8 och 9.

De vilande grundlagsändringsförslagen antogos.

Ang. ökning
av riks-
bankens
avbetalnings-
lånefond.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 3, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag om ändrad lydelse av 13 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Med föranledande av fullmäktiges i riksbanken ifrågasvarande förslag hade utskottet i nu föredragna utlåtande på angivna skäl hemställt, att riksdagen måtte besluta,

1:o att för sin del antaga förljande

Lag

om ändrad lydelse av 13 § i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank.

Från en under riksbankens förvaltning stående särskild fond (avbetalningslånefonden) med ett kapital av femton miljoner kronor må riksbanken utlämna lån mot förbindelse till återbetalning på vissa bestämda tider samt mot säkerhet, som i mom. d) ovan sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling; samt

2:o att, under förutsättning av riksdagens bifall till vad under 1:o här ovan föreslagits, ovan omförmälda ökning av avbetalningslånefonden må ske genom överföring av 2,500,000 kronor från räkningen reserverade medel till avbetalningslånefonden.

Herr Wickman: Jag har naturligtvis intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan. Under utskottets behandling av detta ärende framhölls emellertid särskilt från lantmannahåll, att man i allmänhet icke kände till denna låneform, vilket jag för

mitt vidkommande finner märkligt, i betraktande av att denna låneform är så gammal som den är. Men åtminstone under senare år har icke någon nämnvärd offentlig upplysningsverksamhet rörande denna låneform bedrivits. Man framhöll också, att när i synnerhet den jordbrukande befolkningen behöver lån, komma växellånen till användning, vilka, som vi veta, äro avsevärt dyrare än denna låneform — räntan för dessa lån är ju i allmänhet 1 % lägre än växelräntan. Då man såg på bankens statistik rörande avbetalningslåneformen, visade det sig också, att dessa erinringar hade sitt berättigande. Av den sista statistiken, för år 1916, ser man nämligen, att de, som använt denna låneform, voro 933 lantbrukare, 503 handlande och näringsidkare samt 3,089 tillhörande andra samhällsklasser. Detta visar oförtydligt, att kännedomen om denna låneform, såsom av en del utskottsledamöter framhölls, icke är tillräckligt spridd. Det är därför, som jag ansett mig böra rikta en anmaning till den lantbrukande befolkningen att i avsevärt större utsträckning begagna denna låneform. Visserligen har dess användning under senare år i ganska avsevärd grad ökats. Om vi se på statistiken, finna vi, att den under den sista femårsperioden ökats med ungefär en miljon. Men det är klart, att en sådan låneform som denna, om den vore mera känd, skulle i högre grad än hittills anlitas.

Ja, herr talman, det var endast detta, som jag velat anföra till dagens protokoll, och jag hoppas att bankledningen för framtiden kommer att i större utsträckning sprida kännedomen om denna bankform, än vad hittills varit fallet.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 § i lagen den 10 juli 1899 om ersättning av allmänna medel i vissa fall för skada, som förorsakats av ämbets- eller tjänsteman, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr *Hellström* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 111, angående skrivelse till Konungen i fråga om renbetesförhållanden inom Muonionalusta kapellförsamling.

Motionen hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott.

Herr *von Koch* väckte följande motioner:

nr 112, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning beträffande statens medverkan till pensionering av kvalificerad arbetskraft vid enskilda sociala anstalter; och

Ang. ökning
av riks-
bankens
avbetalnings-
lånefond.
(Forts.)

nr 113, angående skrivelse till Konungen med begäran om undersökning av den svenska tobakshandlingens och dess personals läge.

Dessa motioner hänvisades till kammarens andra tillfälliga utskott.

Avgåvos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 114, av herr *Söderberg*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; samt

nr 115, av herr *Holmquist*, i samma ämne.

Anmäldes och bordlades:

bevillningsutskottets memorial nr 1, angående arvode åt sekreteraren å utskottets andra avdelning; och

jordbruksutskottets memorial nr 1, i anledning av remiss från första kammaren av väckt motion angående tilldelande av gratifikation till vissa under jordbruksdepartementet lydande befattningshavare i statens tjänst.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr *von Mentzer* under 12 dagar fr. o. m. den 1 nästk. febr. och
 » *Hammarskjöld* » 14 » » » » » » » » .

Justerades elva protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12,11 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 1 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3 e. m.

Herr statsrådet *Nilson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 47, angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren *Ehrnfrida Lovisa Katarina Örn*;

nr 48, angående understöd till avlidne tillförordnade andre länsnotarien *J. G. Söderströms* änka och dotter;

nr 49, angående pension å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor *Gustaf Elias Erdmann*;

nr 50, angående medgivande för intendenten i överintendents-ämbetet *F. H. V. Eckert* att övergå till byggnadsstyrelsens avlöningsstat;

nr 53, angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot; samt

nr 54, med förslag till lag med vissa bestämmelser om sjöfynd.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 31 januari 1918.

Till justitiedepartementet hade från Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län insänts en den 28 januari 1918 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan civilingenjören *Bonde Bondeson* blivit av Malmöhus läns landsting utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av sex år, räknade från och med den 1 januari 1918, men denna plats blivit ledig vid förrättning enligt 14 § av lagen om val till riksdagen lantbrukaren *N. A. Nilsson* i Östrabo blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1924.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till första kammaren.

I ämbetet:
G. Grefberg.

Anmäldes och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 12, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;
- nr 13, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar;
- nr 14, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;
- nr 15, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar;
- nr 16, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlagar; samt
- nr 17, angående av riksdagen beslutad ändring i rikets grundlagar.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse nr 18, till Konungen i anledning av väckt förslag om ändrad lydelse av 13 § i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 43 av sjunde huvudtiteln och i propositionen angående tilläggsstat för år 1918 under punkt 16 av samma huvudtitel gjorda framställning om förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län; samt

särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; och

nr 2, i fråga om utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 1, angående arvudet åt sekreteraren å utskottets andra avdelning, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 1, i anledning av remiss från första kammaren av väckt motion angående tilldelande

av gratifikationer åt vissa under jordbruksdepartementet lydande befattningshavare i statens tjänst.

Utskottets hemställan bifölls.

Avgåvos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 116, av herr *Clason* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidstillägg och krigstidshjälp under år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst; och

nr 117, av herr *Alexanderson* m. fl., i samma ämne.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 47, angående årligt understöd åt förra poststationsföreståndaren *Ehrnfrida Lovisa Katarina Örn*;

nr 48, angående understöd till avlidne tillförordnade andra länsnotarien *J. G. Söderströms* änka och dotter; samt

nr 49, angående pension å allmänna indragningsstaten till extra tjänstemannen å järnvägsstyrelsens statistiska kontor *Gustaf Elias Erdmann*.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet följande kungl. propositioner:

nr 50, angående medgivande för intendenten i överintendentsämbetet *F. H. V. Eckert* att övergå till byggnadsstyrelsens avlöningsstat; och

nr 53, angående förordning med särskilda föreskrifter angående avlöningsförmåner m. m. vid marinen på krigsfot.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 54, med förslag till lag med vissa bestämmelser om sjöfynd, hänvisades denna proposition till lagutskottet.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Asplund* för tiden från och med denna dag till och med den 9 innevarande månad.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag, varefter kamarens sammanträde avslutades kl. 3,15 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 2 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 42, angående pension åt vaktmästaren vid artilleristabens lokaler i Stockholm Frans Wilhelm Klint;

nr 43, angående pension åt musikfanjunkaren i Norra skånska infanteriregementet Emil Johan August Schliwa;

nr 45, angående anläggning av skjutbana för Smålands artilleriregemente;

nr 51, angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang;

nr 52, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang; samt

nr 55, angående rätt för revisorn och bokhållaren hos statskontoret A. A. Tersmeden att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Vid föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 43 av sjunde huvudtiteln och i propositionen angående tilläggsstat för år 1918 under punkt 16 av samma huvudtitel gjorda framställning om förhyrande av bostad åt landshövdingen i Västernorrlands län, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid föredragning av särskilda utskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare i statens tjänst, och

nr 2, i fråga om utbetalande av förskott å krigstidstillägg för år 1918 åt befattningshavare hos riksdagen och i dess verk,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogos och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts nädiga propositioner:

nr 42, angående pension åt vaktmästaren vid artilleristabens lokaler i Stockholm Frans Wilhelm Klint; och

nr 43, angående pension åt musikfanjunkaren i Norra skånska infanteriregementet Emil Johan August Schliwa.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts nädiga propositioner:

nr 45, angående anläggning av skjutbana för Smålands artilleriregemente;

nr 51, angående anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang;

nr 52, angående anslag å tilläggsstat för år 1918 för anordnande av torkrum vid vissa kasernetablissemang; samt

nr 55, angående rätt för revisorn och bokhållaren hos statskontoret A. A. Tersmeden att för ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring.

Herr *Ekman, Johan Emilson*, väckte en motion, nr 118, angående krigstidsbidrag och krigstidshjälp åt prästmän, anställda för religionsvård utrikes åt svenska sjömän m. fl.

Motionen hänvisades till särskilda utskottet.

Herr *Roos* avgav en motion, nr 119, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om anordnande över Nynäshamn av förbindelse mellan Sverige och Ryssland.

Denna motion hänvisades till kammarens första tillfälliga utskott.

Herr *von Koch* väckte följande motioner:

nr 120, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om äktenskapsbildningens befrämjande genom statens medverkan;

nr 121, angående skrivelse till Konungen i fråga om åtgärder för inrättande av badanstalter i större befolkningscentra och å landsbygden m. m.; samt

nr 122, angående skrivelse till Konungen med begäran om utredning i fråga om införande i Sverige av s. k. arbetskamrar.

Ifrågavarande motioner hänvisades till kammarens andra tillfälliga utskott.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *von Essen* för tiden från och med den 6 till och med den 20 innevarande månad.

Justerades sju protokollsutdrag för denna dag.

Tillkännagavs, att Kungl. Maj:t låtit genom offentliga anslag för ändamål, som i 81 § regeringsformen och 79 § riksdagsordningen avsåges, i nåder bjuda och kalla riksdagens samtliga ledamöter att denna dag kl. 3,30 e. m. infinna sig på rikssalen.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att kl. 3,20 e. m. begiva sig till rikssalen.

Efter framställning av herr talmannen blevo kl. 2,50 e. m. kammarens förhandlingar ajournerade till tiden för avtågandet till rikssalen.

Herr talmannen och kammarens ledamöter avgingo kl. 3,20 e. m. till rikssalen, i vilken även andra kammaren infann sig. Sedan herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet Löfgren uppläst Kungl. Maj:ts förordnande för hans excellens herr statsministern Edén att å Kungl. Maj:ts vägnar på rikssalen meddela riksdagen Kungl. Maj:ts nådiga svar på riksdagens skrivelse den 1 februari 1918 angående av riksdagen antagen ändring i rikets grundlagar, blev det skriftligen avfattade nådiga svaret av hans excellens herr statsministern uppläst, varefter ceremonien å rikssalen avslutades och första kammaren, enligt beslut fattat före avtågandet från samlingsrummet, åtskildes vid utgången från rikssalen kl. 3,38 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
